

6. Кузьменко О.В. Щодо доцільності запровадження інституту адміністративних послуг // Право України. – 2007. – № 6. – 17 с.

7. Даньшина Ю.О. Зарубіжний досвід оцінювання якості адміністративних послуг // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 4. – 12 с.

8. Міхровська М.С. Адміністративні послуги: питання законодавчого закріплення // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 90. – 88 с.

9. Прудіус Л.В. Оцінка якості надання адміністративних послуг: теоретико-методологічний підхід: [наук. розробка]. – К.: НАДУ, 2010. – 40 с.

10. Поляк О.В., Сарчинська Т.Г. Формування статистики управлінських/адміністративних послуг // Статистика України. – 2004. – № 4. – 67 с.

11. Ліга фінансового розвитку 19.12.13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lfr.org.ua/uk/events/nearest-events/847-2013-12-18.html>.

12. Ліга фінансового розвитку 19.12.14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lfr.org.ua/uk/news/848-2013-12-19-news.html>.

13. Офіційний веб-сайт ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд» 31.10.14р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ogp.gov.ua/sites/default/files/content/3%D0%B2%D1%96%D1%82_OGP_2013.pdf.

14. Фонд «Демократичні ініціативи» 25.04.13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/jakist-nadaistah-ukraini.htm>.

15. Фонд «Демократичні ініціативи» 24.04.13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/events/tende-poslug-eksperti.htm>.

16. Інформація про анкетування щодо якості надання адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг, 15.01.14 // Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/info/2935.htm>.

17. Узагальнена інформація за результатами моніторингу виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги», 15.01.14 // Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/info/2936>.

УДК 342.924:341.233

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Воробйов Р.А., к. ю. н.,
здобувач кафедри адміністративного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ

У статті досліджуються види миротворчої діяльності України. Визначаються правові засади участі України у здійсненні миротворчої діяльності. Здійснюється аналіз наукових досліджень щодо правового регулювання миротворчої діяльності.

Ключові слова: міжнародні миротворчі операції, міжнародна миротворча діяльність, миротворчий контингент, миротворчий персонал, правове регулювання.

В статье исследуются виды миротворческой деятельности. Определяются правовые основы участия Украины в миротворческой деятельности. Осуществляется анализ научных исследований правового регулирования миротворческой деятельности.

Ключевые слова: международные миротворческие операции, международная миротворческая деятельность, миротворческий контингент, миротворческий персонал, правовое регулирование.

Vorobyov R.A. TYPES CLASSIFICATION OF PEACEKEEPING

The article investigates types of peacekeeping. Defines legal framework of Ukraine's participation in peacekeeping. Analysis is carried out research of legal regulation of peacekeeping.

Key words: international peacekeeping operations, international peacekeeping activity, peacekeeping contingent, peacekeeping personnel, legal regulation.

Постановка проблеми. Як відомо, завдання миротворчої діяльності полягає у наступному: припинення та локалізація конфліктів, забезпечення безпеки у регіоні; захист цивільного населення від негативних наслідків конфлікту; відновлення громадського порядку; реалізація заходів щодо роззброєння, демобілізації та реінтеграції учасників конфлікту; відновлення територіальної цілісності; відновлення законодавчої системи; відновлення системи правосуддя; становлення поліції та інших органів правоохоронної системи; становлення пенітенціарної системи; відновлення виборчого процесу; відновлення авторитету і законності державної влади та владних інституцій; відновлення активності громадянського суспільства; відновлення соціально-економічної сфери; надання гумані-

тарної допомоги. Разом із тим існує необхідність дослідження окремих видів миротворчої діяльності, як інструментів досягнення зазначених завдань.

Ступінь розробленості проблеми. При визначенні видів миротворчої діяльності переважно у наукових джерелах мова йде про необхідність розділяти операції з підтримання миру ООН на ті, які здійснюються без використання збройних сил, і ті, при проведенні яких використовується збройна сила. Операції з підтримання миру, здійснювані без використання збройних сил, проводяться на підставі ст. 11 (п. 2), ст. 24 (п. 1), ст. 29 Статуту ООН [1] і можуть проводитися на стадії, коли Рада Безпеки ООН не встановила загрозу міжнародному миру і безпеці, а лише з'ясовує перспективи виникнення/ескалації даної за-

грози. До подібних операцій, зокрема, відноситься направлення військових спостерігачів. Операції з підтримання миру, пов'язані з використанням збройної сили, ґрунтуються на ст. 39 і ст. 42 Статуту ООН [2]. Операції з підтримання миру можуть являти собою також комбіноване явище, наприклад, використання цивільного персоналу поряд із військовим.

Проте виділення окремих видів миротворчої діяльності є питанням багатоаспектним та більш комплексним, ніж здається на перший погляд. Дослідження миротворчої діяльності свідчить, що в межах протікання конфлікту можуть бути запроваджені види вказаної діяльності. Так, залежно від етапів врегулювання конфлікту відповідними суб'єктами здійснюються різні види діяльності.

Метою даної статті є здійснення класифікації видів миротворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. На етапі превентивної дипломатії основні зусилля зводяться до усунення загрози миру в потенційно конфліктному районі. Саме на цьому етапі найменшими зусиллями можна запобігти переростання конфліктної ситуації у фазу збройної боротьби. Одним із головних недоліків миротворчої діяльності ООН періоду холодної війни була концентрація зусиль на розв'язанні вже існуючих конфліктів, а не на їх запобіганні. Мета цього етапу досягається широким спектром заходів, спрямованих на встановлення довір'я, раннє попередження конфліктів на підставі збору інформації, превентивне розгортання контингентів ООН, створення демілітаризованих зон із обох боків кордону, або з одного на прохання відповідного уряду, гуманітарна допомога. Прикладом цього можна назвати превентивне розгортання сил ООН (UNPREDEP) у колишній Югославській Республіці Македонія [2], в склад яких входили українські миротворці.

У випадку, коли не вдалося зберегти мир і конфлікт вибухнув, у межах етапу миротворчості передбачено два шляхи його врегулювання непримусовими заходами (глава VI Статуту) і примусовими (глава VII). Застосування військового елемента у формі миротворчих сил, як правило, приводило до великих втрат. Так, згідно з існуючими даними, перші людські втрати українського батальйону миротворчих сил були пов'язані з тим, що він був введений у Сараєво в момент ескалації бойових дій [3]. За цих умов військовий елемент застосовується головним чином для локалізації конфлікту, щоб не дати йому поширитися та виключити поставку в ці райони зброї та боеприпасів. Або в залежності від кваліфікації Радою Безпеки характеру конфлікту, військовий елемент може брати участь у примусових заходах, передбачених гл. VII Статуту ООН у вигляді воєнної демонстрації, блокади й інших дій, з метою підтримання або відновлення миру і міжнародної безпеки.

На етапі підтримання миру після складення угод про перемир'я починається активне використання миротворчих формувань. У зону протистояння вводяться роз'єднуючі сили, створюються буферні зони, проводиться роззброєння і виведення протиборчих угруповань із зони конфлікту. Організовується

доставка гуманітарної допомоги, забезпечується захист мирного населення, охорона і оборона спірних територіальних вод, демілітаризованих зон спостереження за припиненням бойових дій та допомога в налагодженні переговорного процесу в кінцевому врегулюванні конфлікту. Прикладом цього можуть бути дії українських миротворців у Сьєрра-Леоне, Лівані та Іраку тощо.

Етапу постконфліктної розбудови миру останнім часом приділяється особлива увага. Мета його – усунення докорінних причин конфлікту в інтересах попередження рецидиву. Основними завданнями військового елемента можуть бути: доставка гуманітарної допомоги, відбудова мостів, портів, аеродромів, доріг; розмінування території, заток, територіальних вод; контроль за обміном військовополонених; допомога в роботі державних інститутів тощо.

Підсумовуючи зазначене, можливо зазначити, що в залежності від етапів протікання конфлікту, миротворча діяльність може бути поділена на такі види: превентивна дипломатія, миротворчість із застосуванням непримусових чи примусових заходів, підтримання миру після досягнення перемир'я, постконфліктна розбудова.

Досить незвичним є підхід, запропонований А.В. Манойло, він розглядає кілька моделей врегулювання конфліктів. Так, англосаксонська модель використовує інструменти м'якої і жорсткої сили. У моделі є свої переваги та недоліки. Наприклад, результат застосування жорсткої сили характеризується недовговічністю результату, але при цьому відрізняється своєю блискучістю. М'яка ж сила дозволяє досягати тривалого результату. В рамках моделі допускається порушення міжнародного права. На його думку, східно-азійська модель (або китайська) характеризується поступовим включенням у конфлікт поряд із асиміляцією. Це – свого роду модель «злиття і поглинання бізнесу», підмивання ідентичності. Прикладом у даному випадку може служити операція з повернення Гонконгу. Близькосхідна або ісламська модель – сама по собі проєкційна, де ісламський світ виступає як моноліт. Романо-германська або західноєвропейська модель характеризується правилами безконфліктного співіснування, коли не потрібно примушувати, а потрібно міняти погляди на конфлікт. Суть даної технології – це формування образу конфлікту, який буде всіх влаштовувати, на базі чого відбувається зближення сторін. Мінус такої моделі полягає в короткому часі життя образу конфлікту. Дана модель досить успішно поєднується з англосаксонською моделлю [4]. Фактично такий підхід можливо екстраполювати на миротворчу діяльність, проте при класифікації її видів пропонується використовувати більш спеціалізовані та сталі категорії.

Якщо розглядати національне законодавство України, то слід зазначити, що в ньому використовується дещо інший підхід до визначення видів миротворчої діяльності. Зокрема у Законі України від 23 квітня 1999 року № 613-ХІV «Про участь України в міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки»

у статті 2, якою визначаються умови участі України в міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки, вказується, що Україна виключно на умовах, зазначених у рішенні Президента України, що схвалюється Верховною Радою України у випадках, передбачених Конституцією та законами України, та у порядку, встановленому цим Законом, бере участь у міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки:

- Організації Об'єднаних Націй, рішення на проведення яких прийнято Радою Безпеки ООН;

- Організації з безпеки і співробітництва в Європі чи інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН;

- багатонаціональних сил, що створюються за згодою Ради Безпеки ООН, дії та заходи яких здійснюються під загальним контролем Ради Безпеки ООН;

- багатонаціональних військових формувань високої готовності [5].

Фактично пропонується типологізація видів миротворчої діяльності за суб'єктами, уповноваженими на її проведення згідно з міжнародно-правовими актами.

Крім того, у відповідності до зазначеного закону також можливо виділити за формами прояву такі види миротворчої діяльності:

- надання чи направлення національного контингенту;

- надання чи направлення національного персоналу;

- здійснення оперативного чергування;

- надання матеріально-технічних ресурсів та послуг.

Окремі види миротворчої діяльності також розглядаються у наукових роботах. Так А. Лега пропонує у відповідності до різних форм воєнного конфлікту виділяти такі види миротворчої діяльності:

- миротворча діяльність у класичному вигляді при врегулюванні війни або демонстративних дій;

- миротворча діяльність після застосування примусових дій щодо агресії з метою кінцевого врегулювання конфлікту;

- миротворча діяльність із можливістю застосування примусових заходів у межах цієї діяльності стосовно партизанської боротьби;

- миротворча діяльність або примусові заходи в залежності від кваліфікації Радою Безпеки ООН при врегулюванні конфлікту у вигляді воєнних акцій або воєнної блокади.

Таким чином, на його думку, миротворча діяльність у різних варіантах застосовується для врегулювання війни, агресії, партизанської боротьби, воєнних акцій, воєнної блокади, демонстративних дій [6].

Зазначена класифікація є досить цікавою у контексті даного дослідження, проте зазначений підхід до визначення видів миротворчої діяльності потребує більш детального опрацювання. Відомо, що миротворча діяльність – це досить широке поняття, яке охоплює різні види дій, пов'язаних лише двома загальними характеристиками: всі вони, по-перше, протікають у зв'язку з конфліктами (які, у свою

чергу, різнотипні) і, по-друге, є систематизованим зовнішнім впливом, що спрямований на врегулювання або зниження інтенсивності конфлікту. У цьому сенсі найпростішим рішенням є пов'язування класифікації видів миротворчої діяльності з типами конфліктів [7, с. 189]. Скажімо, виділення внутрішніх, міждержавних, регіональних і світових конфліктів дозволяє розділити миротворчу діяльність за двома підставами: по-перше, можна виділити «класичну» миротворчу діяльність у міждержавних конфліктах і відрізнити її від більш сучасної «некласичної» миротворчої діяльності в не міжнародних (внутрішньодержавних конфліктах); по-друге, здавалося б логічним виділити внутрішню (внутрішньодержавну) миротворчу діяльність (і такий вид дійсно може бути проілюстрований на прикладі операції з врегулювання конфлікту між Північною Осетією і Інгушетією в 1992 р), регіональна миротворча діяльність і миротворча діяльність у світових конфліктах.

Однак останній зі вказаних класів не існує на практиці. У світових конфліктах (світові війни) не залишається «третьої сили», яка здатна стати над конфліктуючими сторонами або блоками. Крім того, використання поняття регіональної (за масштабом конфлікту) миротворчої діяльності вносить плутанину, оскільки з правової та практичної точки зору більш важливо залишити поняття «регіональна миротворча діяльність» для виділення за характером суб'єкта миротворчої діяльності регіональних організацій (які підпадають під VIII главу Статуту ООН). Не всі конфлікти регіонального масштабу регулюються за допомогою регіональної миротворчої діяльності, тобто за допомогою операцій, проведених регіональними організаціями – багато хто є об'єктами операцій ООН, тобто суб'єкта загальносвітового масштабу.

Класифікація конфліктів за інтенсивністю (від позиційної ворожості до збройного зіткнення) або за стадіями розгортання (від латентної до актуальної) може стати підставою для групування різних конкретних видів миротворчої діяльності (посередництво, моніторинг, превентивне розгортання та ін.) на групі доконфліктної (превентивної), конфліктної та постконфліктної миротворчої діяльності.

Автори випущеної Центром ім. Г.Л. Стімсона (США) «Хрестоматії з мирних операцій ООН» виділяють чотири основні типи миротворчої діяльності:

- 1) традиційні місії з підтримання миру (peacekeeping);

- 2) багатосторонні (багатовимірні) мирні операції (multidimensional peace operations);

- 3) втручання для запобігання гуманітарної катастрофи (humanitarian interventions);

- 4) операції з силового встановлення миру (peaceenforcement) .

Висновки. Пропонується класифікація видів миротворчої діяльності за різними системоутворюючими критеріями. Зазначену класифікацію можливо викласти таким чином:

- а) залежно від етапів протікання конфлікту миротворча діяльність може бути поділена на такі види:

- превентивна дипломатія;

- миротворчість із застосування не примусових чи примусових заходів;
 - підтримання миру після досягнення перемир'я;
 - постконфліктна розбудова;
- б) за суб'єктами, уповноваженими на проведення миротворчої діяльності згідно з міжнародно-правовими актами, вона може бути поділена на такі види діяльності:
- Організації Об'єднаних Націй, що здійснюється за рішеннями Ради Безпеки ООН;
 - Організації з безпеки і співробітництва в Європі чи інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН;
 - багатонаціональних сил, що створюються за згодою Ради Безпеки ООН, дії та заходи яких здійснюються під загальним контролем Ради Безпеки ООН;
 - багатонаціональних військових формувань високої готовності;
- в) у відповідності до різних форм воєнного конфлікту можливо виділити такі види миротворчої діяльності:
- миротворча діяльність у класичному вигляді при врегулюванні війни або демонстративних дій;
 - миротворча діяльність після застосування примусових дій щодо агресії з метою кінцевого врегулювання конфлікту;
 - миротворча діяльність з можливістю застосування примусових заходів у межах цієї діяльності стосовно партизанської боротьби;
 - миротворча діяльність або примусові заходи в залежності від кваліфікації Радою Безпеки ООН при врегулюванні конфлікту у вигляді воєнних акцій або воєнної блокади;

- г) відповідно до мети, що визначена мандатом, можливо виділити миротворчу діяльність:
- спрямовану на спостереження та контроль;
 - спрямовану на роз'єднання конфліктуючих сторін;
 - спрямовану на стабілізацію ситуації;
 - спрямовану на запобігання ескалації конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Устав Организации Объединенных Наций. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/charter-united-nations/index.html>.
2. Шіллер Ф. Роль ОБСЄ в урегулюванні конфліктів на терені СНД / Ф. Шіллер // Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки / Матеріали Міжнародного семінару «Миротворча діяльність України: спільні операції з НАТО та в більш широкому контексті» (м. Київ, 18–20 березня 2001 р.). – К.: Стило, 2002. – С. 88–96.
3. Вачаєв О. KFOR поповнюють професіонали: минулої суботи перша група українських миротворців із складу Укрполбату прибула до Косово / О. Вачаєв // Народна армія. – 2000. – 18 липня.
4. Манойло А.В. Культурно-цивілізаційні моделі і технології психологічного розрешення міжнародних конфліктів / А.В. Манойло // Право і політика. – 2008. – № 4. – С. 914–926.
5. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки: Закон України від 23 квітня 1999 року № 613-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/613-14>.
6. Лега А.Ю. Основні напрямки діяльності українських миротворчих підрозділів (1992–2006 р.р.) / А.Ю. Лега // Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика. – 2007. – Вип. 12. – С. 485–494.
7. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов. Подходы, решения, технологии: Учебное пособие / М.М. Лебедева. – М.: Аспект пресс, 1999. – 271 с.